

Sachs, Jeffrey D.: A New Foreign Policy: Beyond American Exceptionalism.

1st edition. New York: Columbia University Press, 2018, 272 s., ISBN-10: 023118848X, ISBN-13: 978-0231188487.

DOI: <<https://doi.org/10.32422/mv.1596>>, recenze publikována online 3. května 2019.

Reflexe americké zahraniční politiky vždy představovala vděčné téma a nacházela odezvu u mnoha autorů – od tvůrců akademických statí až po literáty cílicí na široké laické publikum. Vzhledem k významné pozici Spojených států v mezinárodním systému a k jejich globální angažovanosti se působení Američanů na mezinárodní scéně stává častým předmětem zájmu řady analýz či kritik. Již tak objemnou tematicky zaměřenou literaturu tedy každoročně rozšiřují nové tituly, ať už jde o historizující texty pokoušející se reflektovat zahraniční politiku USA od úsvitu amerických dějin či v delším časovém úseku,¹ anebo méně nadčasová díla, hodnotící zahraniční angažmá Spojených států v kontextu konkrétních – v dané době většinou aktuálních – událostí světového dění.² Nedávno vydanou publikaci *A New Foreign Policy: Beyond American Exceptionalism* od Jeffreyho Davida Sachse lze zařadit spíše do druhé jmenované skupiny, případně na pomezí obou, neboť její autor při posuzování současné mezinárodní situace mnohdy odkazuje k dějinnému zahraničněpolitickému vývoji USA a v rámci své argumentace se ve většině knihy pohybuje v oblasti historie.

Jeffrey D. Sachs, profesor ekonomie a mezinárodního obchodu, taktéž uznávaný odborník na ekonomický rozvoj, makroekonomii nebo environmentální stabilitu (viz Jeffsachs.org 2018), v nové publikaci věnuje pozornost směru, jímž se ubírá soudobá zahraniční politika Spojených států amerických pod vedením prezidenta Donalda Trumpa. Vedle této aktuální problematiky se autor – jak bylo nastíněno – dotýká kořenů a kontinuity americké zahraniční politiky. Tyto dvě linie, historická reflexe a kritika aktuální zahraničněpolitické strategie Američanů, se v celé knize prolínají.

Pokud bychom chtěli Sachsovův příspěvek začlenit do některého z názorových proudů, jež se v daném okruhu literatury ustavily během uplynulých desetiletí v rámci dlouhodobé širší diskuse o měnící se povaze a vývoji zahraniční politiky USA, mohli bychom jej řadit do směru nalézajícího imperialistické a expanzivní tendence v amerických vztazích s ostatními národy již od počátečních okamžiků dějin Spojených států (s. 77). Představnou percepci sdílejí kupříkladu též Robert Kagan (2006: 3–6) s Richardem H. Immermanem (2010: 4–7; viz též zde poznámku 1) či historik Harry S. Stout (2009: 275) a jiní.³ Sachs tyto „sklony“, jimiž se Spojené státy projevují vůči ostatním aktérům již od svého vzniku, přičítá jejich sebezpetí jakožto výjimečného národa mezi ostatním lidstvem na Zemi. Od tohoto tvrzení se odvíjí ústřední teze celé knihy, že představa americké výjimečnosti (*American exceptionalism*), zdůvodňující vojenskou přítomnost Spojených států ve vzdálených zámořských regionech i jejich snahu o vojensko-politicko-ekonomickou dominanci v mezinárodním systému, je více než kontraproduktivní. Obzvláště je tomu tak za současných podmínek, kdy USA postupně ztrácejí své ekonomické i geopolitické postavení uvnitř mezinárodního systému ve prospěch dalších silných hráčů, jak autor dokládá na stránkách druhé až čtvrté kapitoly (s. 21–67).

Ve světle takového vývoje se Sachs domnívá, že Spojené státy americké by se měly zaměřit spíše na kooperaci v rámci liberálního řádu, u jehož zrodu stály, namísto (stále nákladnějšího) soupeření o mocenské prvenství s konkurenčními aktéry, z nichž někteří jsou momentálně na výrazném mocenském vzestupu. Namísto současné národní bezpečnostní doktríny, která by dle jeho mínění mohla vést až k jaderné roztržce, chce proto Jeffrey Sachs předložit čtenáři alternativní cestu americké zahraniční politiky (s. 4).

Na současné zahraniční angažmá Američanů na mezinárodní scéně autor pohlíží liberální optikou. V předkládané verzi americké zahraniční politiky i v Sachsových dalších úvahách o Trumpovi, populismu a mezinárodním systému silně rezonují prvky multilaterálního řádu, liberálního internacionalismu či jiných idejí sdílených teoretiky mezinárodních vztahů, jako jsou Gilford John Ikenberry (2018: 7, 17–23), Robert O. Keohane nebo Jeff D. Colgan (Colgan – Keohane 2017: 36, 41–44). Mezi četnými kritiky současné zahraniční politiky Spojených států ovšem nenalezneme pouze představitele (neo)liberálního tábora. Danému tématu se ve svých analýzách věnují taktéž badatelé z řad (neo)realistů, jakými jsou kupříkladu John J. Mearsheimer, Andrew J. Bacevich či Stephen M. Walt (viz níže). Na následujících řádcích se zabývám přednostmi a nedostatky Sachsova příspěvku v kontextu této diskuse o současném zahraničněpolitickém směřování USA.

Vize přístupu Američanů k zahraničním otázkám prezentovaná v recenzované publikaci počítá s politikou založenou na multilateralismu, environmentálně šetrné ekonomické kooperaci a mezinárodní podpoře rozvojové pomoci, tedy s doktrínou diametrálně odlišnou od současné strategie. Sachs (s. 10–13) se jakožto reprezentant vytyčené alternativní cesty označuje za internacionalistu, který věří, že mezinárodní spolupráce může přinést „výhru“ oběma/vícero zainteresovaným stranám. Vedle popsaného internacionalistického postoje identifikuje ještě výše uvedené excepionalisty a realisty, kteří neproklamují americkou dominanci (namísto ní zdůrazňují rovnováhu moci), avšak bezpečnosti chtějí dosáhnout taktéž zbrojením.

Autor následně v průběhu knihy předkládá přesvědčivé doklady o „správnosti“ internacionalistického postoje, ať už jde o tvrzení, že snaha „přezbrojit“ ostatní aktéry je až příliš nákladná a vzhledem k současnému uspořádání systému stále dražší i kontraproduktivnější (s. 1–2, 125); že v důsledku vynakládání zdrojů na vojenské prostředky nezbyvá dostatek financí na zdravotní péči, vzdělání a civilní výzkum, což samo o sobě do budoucna podlamuje americkou ekonomickou sílu (s. 125); nebo že výdaje na obranu vyvolávají bezpečnostní dilema, v jehož důsledku v mezinárodním systému vzniká „spirála zbrojení“ (s. 5–8, 125).

Čtenář tváří v tvář těmto i jiným (již mnohokrát předtím vyřčeným) legitimním argumentům jen stěží odolá souhlasu s autorem. Problém je nicméně v tom, že v daném případě můžeme souhlasit pouze s tím, jak *by věci měly být* či jak *bychom si přáli, aby byly*. Jak totiž vyplývá z analýzy Johna Mearsheimera a Andrewa Baceviche, vzhledem k jasným představám o adekvátní bezpečnostní politice přetrvávajícím ve vysokých zahraničněpolitických kruzích obklopujících prezidenta ve Washingtonu se jeví jakákoli šance na radikálnější změnu soudobého kurzu zahraniční politiky jako stěží proveditelná i v případě, že o ni hlava státu usiluje. Ostatně přesvědčil se o tom ve své administrativě nejen současný prezident, ale i ten předchozí (Bacevich – Mearsheimer 2018).

Jak navíc podotýká sám Sachs (s. 215–216), ani on neočekává, že by jím vytyčené a zdůrazňované internacionalistické prvky měly být implementovány v blízké době, respektive ještě během Trumpova funkčního či funkčních období, ale v éře někdy po jeho odchodu z prezidentského úřadu. To by nicméně mohlo být považováno za citelný nedostatek, neboť by autor nemusel naplnit svůj záměr „*soustředit se na naléhavou potřebu napravit americkou zahraniční politiku*“ s tím, že by „*výzvy udržitelného rozvoje (včetně globální spolupráce při odvracení nebezpečné změny klimatu vyvolané člověkem) měly u příští generace směřovat a definovat zahraniční politiku USA*“ (s. xi). Ve snaze nabídnout Američanům zahraničněpolitickou strategii s možností brzké aplikovatelnosti v praxi, jež by omezila americkou přítomnost v zámořských oblastech, přesto dále sloužila bezpečnostním zájmům Spojených států a nahradila stávající doktrínu kritizovanou od zástupců realistické i liberální tradice, jsou dle mého názoru úspěšnější Mearsheimer s Waltem ve stati „*The Case for Offshore Balancing: A Superior U.S. Grand Strategy*“ (Mearsheimer – Walt 2016: 71–75).

Rovněž se jeví jako nepravděpodobné, že by se v dohledné době jakákoli prezidentská administrativa ve Spojených státech inspirovala Sachsovým apelem (s. 176–180) k zapojení do globálních multilaterálních iniciativ kupříkladu v environmentální oblasti nebo že by případný návrh takového charakteru prošel Kongresem. Spíše lze očekávat, že by obdobná snaha neuspěla kvůli obavám z omezení americké suverenity a narušení ekonomických zájmů USA. Jako další Sachsovu idealistickou představu můžeme uvést například ideu morálního imperativu pomáhat druhým (v publikaci doprovázenou citací z Bible) pojímanou jakožto motiv pro poskytování zahraniční rozvojové pomoci (s. 185–186). Některé myšlenky profesora Sachse tedy působí přinejmenším poněkud idealisticky, ne-li naivně.

Nyní je namístě celkově zhodnotit silné stránky i slabiny nové Sachsovy publikace a shrnout dojmy z její četby. Je třeba říci, že kniha může ve čtenáři zanechat poněkud rozporuplný dojem. Dílo totiž navzdory množství legitimních a úderných argumentů (opírajících se nejen o historická data, ekonomická fakta a řec čísel, ale též o morální apel či požadavek legitimacy), s nimiž se každý čtenář snadno ztotožní, nereflektuje dostatečně důrazně současné možnosti pro aktuální nasazení daných internacionalistických politik alespoň v provizorní formě. Absentuje zde tedy určitý pokus o vytyčení nějakých prozatímních iniciativ, které by byly realizovatelné již za nynější administrativy a jež by v budoucnu mohly vést až k plně implementaci internacionalistických bodů doporučených autorem pro aplikaci na zahraniční politiku budoucí generace. Stejně tak si dovoluji vznést výtka směrem k poznámkovému aparátu, u něhož bych – vezmeme-li v potaz renomé profesora Sachse – očekával přítomnost většího množství pramenů i doprovodné sekundární literatury, na niž by autor při své argumentaci odkazoval frekventovaněji. Za jistý neduh lze považovat též některé autorovy ideje působící idealisticky, až naivně (viz výše).

Pakliže bychom ovšem dílo akceptovali „pouze“ jako normativní stať pojednávající o tom, jak by věci měly/mohly ideálně probíhat, případně jak v budoucnu možná budou vypadat, jsem toho názoru, že text vzhledem k některým svým nepopíratelným kvalitám vzbudí zájem přinejmenším u široké laické veřejnosti. Obsah knihy je značně čtivý a plný historických „okének“ umožňujících vhled do aktuálního (potažmo budoucího) dění. Jednotlivé kapitoly na sebe logicky navazují. Sachs předkládá – minimálně v oblastech ekonomie, životního prostředí nebo imigrace – fundované argumenty a upozorňuje na různá témata způsobem, který čtenářům otevírá oči. Pro aktuální diskusi o nynějším směřování zahraničních kroků USA má však příspěvek profesora Sachse poněkud sníženou hodnotu, neboť v otázce reálné implementace v současné praxi (prozatím) nepřináší příliš využitelných alternativ k existujícím politikám. Zdali tomu tak bude i v budoucnu, nebo zda se naopak začnou zde proklamované internacionalistické iniciativy opravdu uskutečňovat, ukáže teprve čas.

Michal Bula

¹ Příkladem uvedeného typu literatury mohou být publikace Roberta Kagana (2006: passim) či historika Richarda Immermana (2010: passim).

² Mezi takové knihy lze zařadit kupříkladu analýzu vietnamské války od Herberta R. McMastera (1998: passim), vojenského historika a bývalého poradce pro národní bezpečnost USA, nebo podrobný dvoudílný sborník editovaný Joelem D. Rayburnem a Frankem K. Sobchakem (2019a: passim, 2019b: passim). Odlišné přístupy k daným zahraničněpolitickým milníkům i zaměření na rozdílné aspekty problematiky ilustrují širší tématu americké zahraniční politiky.

³ Vedle popsaného pojetí lze v literatuře identifikovat rovněž proud koncipující zahraniční politiku Spojených států jako cyklické střídání izolacionistických a intervencionistických „nálad“ v téměř pravidelných intervalech, takzvanou cyklickou teorii, mezi jejíž nevlivnější zastánce náleží například Frank L. Klingberg (1983: passim) nebo Michael Roskin (1974: passim).

Literatura

- Bacevich, Andrew J. – Mearsheimer, John J. (2018): Bacevich and Mearsheimer on Year One of the Trump Administration. *LobeLog*, <<https://lobelog.com/bacevich-and-mearsheimer-on-year-one-of-the-trump-administration/>>.

RECENZE

- Colgan, Jeff D. – Keohane, Robert O. (2017): The Liberal Order Is Rigged: Fix It Now or Watch It Wither. *Foreign Affairs*, Vol. 96, No. 3, s. 36–44.
- Ikenberry, Gilford J. (2018): The End of Liberal International Order? *International Affairs*, Vol. 94, No. 1, s. 7–23, <<https://doi.org/10.1093/ia/iix241>>.
- Immerman, Richard H. (2010): *Empire for Liberty: A History of American Imperialism from Benjamin Franklin to Paul Wolfowitz*. Princeton: Princeton University Press.
- Kagan, Robert (2006): *Dangerous Nation: America's Place in the World from its Earliest Days to the Dawn of the Twentieth Century*. New York: Alfred A. Knopf.
- Klingberg, Frank L. (1983): *Cyclical Trends in American Foreign Policy Moods: The Unfolding of America's World Role*. Lanham: University Press of America.
- McMaster, Herbert R. (1998): *Dereliction of Duty: Johnson, McNamara, the Joint Chiefs of Staff, and the Lies That Led to Vietnam*. New York: Harper Perennial.
- Mearsheimer, John J. – Walt, Stephen M. (2016): The Case for Offshore Balancing: A Superior U.S. Grand Strategy. *Foreign Affairs*, Vol. 95, No. 4, s. 70–83.
- Rayburn, Joel D. – Sobchak, Frank K. (eds., 2019a): *The U.S. Army in the Iraq War: Volume 1: Invasion – Insurgency – Civil War, 2003-2006*. Carlisle: United States Army War College Press.
- Rayburn, Joel D. – Sobchak, Frank K. (eds., 2019b): *The U.S. Army in the Iraq War: Volume 2: Surge and Withdrawal, 2007-2011*. Carlisle: United States Army War College Press.
- Roskin, Michael (1974): From Pearl Harbor to Vietnam: Shifting Generation Paradigms and Foreign Policy. *Political Science Quarterly*, Vol. 89, No. 3, s. 563–588.
- Sachs, Jeffrey D. (2018): *A New Foreign Policy: Beyond American Exceptionalism*. New York: Columbia University Press.
- Stout, Harry S. (2009): Review Essay: Religion, War, and the Meaning of America. *Religion and American Culture: A Journal of Interpretation*, Vol. 19, No. 2, s. 275–289, <<https://doi.org/10.1525/rac.2009.19.2.275>>.

Dokumenty

- Jeffsachs.org (2018): Bio. *Jeffsachs.org* <<http://jeffsachs.org/about/>>.